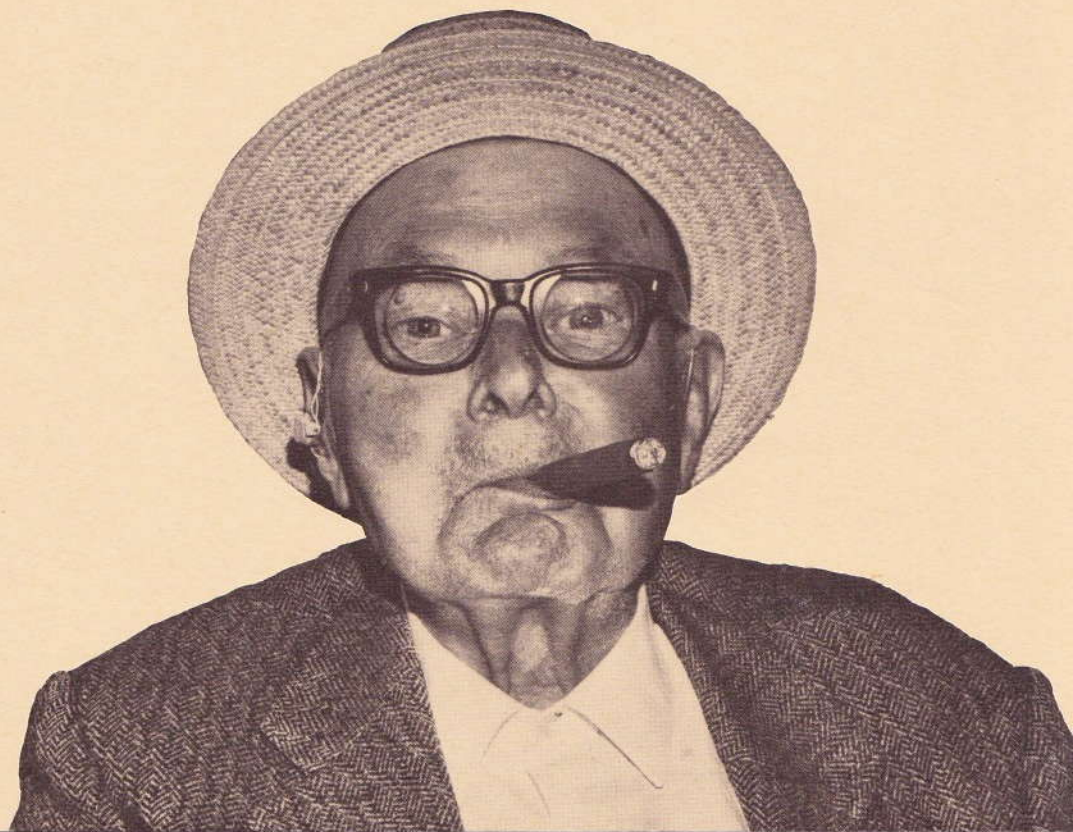

JENSENS HJØRNE

1981-1982

- Nogle erindringer og oplevelser fra Roskilde

ARNE JENSEN

Jensens Hjørne 1981-1982
Artikler i udvalg fra Dagbladet i Roskilde
1982, Arne Jensen
1. udgave 1. oplag
Omslag: Kaskade 140 gram
Forsidebillede ved Mie Bidstrup
Bogen er sat med Times Roman
og trykt hos:
Dagbladets Bogtrykkeri i Ringsted
Udgivet af: Markvardsens Boghandel, Roskilde
ISBN 87-981358-0-5

JENSENS HJØRNE

1981-1982

- Nogle erindringer og oplevelser fra Roskilde

ARNE JENSEN

Udgivet af:
Markvardsens Boghandel 1982
Roskilde

Til byen Roskilde og mine venner

Da der var piger i Roskilde

Roskilde er i dag landskendt for sine fremtrædende damer med deres mere eller mindre fremtrædende dyder. Man kan i flæng nævne borgmesteren og den tidligere viceborgmester.

Det er sikkert helt udmærkede kvinder, men ingen af dem kommer på siden af Roskilde kredslæge fra 1926 til 1946, Margrethe Glud! Hun var simpelthen rødstrømpe, længe inden dette udtryk fandtes, og hun skal med i denne nostalgiske serie, fordi hun ikke mindst på undertegnede gjorde et uudsletteligt indtryk.

Jeg husker Margrethe Glud både for hendes udseende, stemme og lugt. Hun var altid klædt i sort og havde bowlerhat. I hånden havde hun i arbejdstiden sin jordemoderlignende arbejdslægetaske eller i fritiden sin gravhund i snor. Så var der stemmen. Den havde en dybde, så et inderligt kobrøl til sammenligning nærmest lyder som cikasang. Endelig lugten. Den var en blanding af den hospitalssmag, man får i munden, når man har drukket en Gammel dansk Bitter, og af den eksklusive odeur, som smyger sig om den af sjælen oprigtige cigarrøger - endelig ikke ryger. Det udtryk kunne hun ikke fordrage.

Margrethe Glud kom i 1926 til Roskilde som kredslæge, og hun var dengang 48 år. Hun var landets eneste embedslæge, og hun gjorde absolut intet for at være den tilbagetrukne stille kvinde, hvilket dengang nærmest krævedes af dette køn.

Tværtimod optrådte hun på arenaen med brask og bram, og i årenes løb gjorde hun det så grundigt, at hendes navn blev nævnt landet over, enten i den hellige morals, den uundværlige skadefryds eller den ideforladte logiks navn. I

Roskilde husker man endnu, da hun blev så indædt arrig over, at en syfilispatient under krigen ikke kom til regelmæssige behandlinger hos hende, at hun satte en annonce i de lokale aviser med hans navn og betegnelsen på hans sygdom, så han ikke havde den mindste chance selv på de mest ydmyge dansesteder.

Under besættelsen fik hun iøvrigt en hverken dengang eller nu hædrende betegnelse, men for hende blev det nærmest et kælenavn. Det skete, da hun i modstrid med byens private læger gennemførte en masse-vaccination mod en smitsom sygdom. Det klarede hun helt alene, kun assisteret af hjælpsomme damer, og det var grunden til, at man landet over kaldte hende Danmarks største »stikker«.

Margrethe Glud havde vel egentlig ikke, hvad man kan kalde et knarvornt sind, men både af ydre og af sind var hun udenfor de gængse rammer. Hun begyndte først at arbejde ved frokosttid, men så blev hun til gengæld ved hen mod midnat, og hun var lige engageret, hvad enten det gjaldt forsømte lokummer i Algade, forkert ernærede børn i Gundsømagle eller diskussioner med hendes yndlingsfjende, Roskildes daværende politimester, Aage Sørensen. For at hun ikke skulle forfalde til slendrian og lediggang, stillede hun altid telefonen på gulvet, så hun stod op, når hun telefonerede.

Margrethe Gluds og politimester Aage Sørensens små uoverensstemmelser om den rette måde at klare Roskilde og omegns sundhedsvæsen på, blev iøvrigt ved hendes afgang kommenteret i »Berlingske Tidende« af »Ærbødigt«, der i politimesterens navn skrev:

En kvinde, som
har anlæg som tyren,
er hundred gange
værre end en mand.
Selv blev jeg kaldt
en stymper og en klud.
Og hvem kan hamle op
med frøken Glud.

Jeg skælved tit,
når hun blev interviewet.
Men aldrig har
så frit jeg åndet ud,
som da i går
jeg fik det glædens bud:
Glød Dem, hr. Sørensen,
nu glider Glud!

Som 18-19-årig journalistelev var jeg ofte ude for den sælsomme dame, og det var nærmest en lykke at ringe til hende, for hun tiltalte altid én »Hr. redaktør!«

Da hun i sin tid trak sig tilbage, interviewede jeg hende, og jeg kom hjem med en udtalelse, der på grund af såvel min som bladets blufærdighed absolut ikke kunne bringes.

Men tiderne har jo ændret sig, hvorfor jeg let rødmende, men i sandhedens interesse nedskriver følgende replikskifte:

- Margrethe Glud, De har ofte sagt, at der fødes for mange uønskede børn i Roskilde amt. Hvad er årsagen?

- Hr. redaktør. De må da vide, at når petermand går ind, går forstanden ud!

Da Veronika solgte ål

En sandfærdig historie fra dengang vi levede usundt

Der var engang for meget længe siden, man i Roskilde spiste så usundt, at det egentlig er utroligt, nogen overlevede.

Det var simpelthen livsfarligt, og for nutidens unge husmødre lyder det vel nærmest som en vittighed, at man kunne gå på Stændertorvet og på torvedagene købe kød, fjerkræ og fisk. Det kan man ganske vist stadig opleve i Syden, men der må menneskene åbenbart være af en stærkere konstitution, for i Roskilde gik det i hvert fald ikke. I 1959 forbød sundhedsmyndighederne, at denne nærmest samfundsskadelige virksomhed kunne fortsætte, og så måtte blandt andre en så formidabel dame som Veronika - denne artikels hovedperson - fortrække. At tænke sig: Hun ligefrem underbyggede roskildensernes helbred ved to gange om ugen at ase fra Jyllinge til Roskilde på sin Long John-cykel medbringende friskfangede ål og nyslagtet fjerkræ for at udbyde hele herligheden på torvet til kundernes fordærv.

Dengang var kunderne imidlertid så ukritiske, at de ikke tænkte på, om varerne var sundhedskontrollerede, datomærkede og så videre, og man har endda eksempler på, at de - altså kunderne - overlevede. De kunne ligefrem lide at handle hos Veronika, hvis borgerlige navn i øvrigt er Vera Jørgensen, og der kunne være kø ved hendes stade i nærheden af springvandet. Byens førende damer nærmest flokkedes om hende - måske i frydefuld forventning om, at der skulle komme en eller anden saftig bemærkning, for dem sparede Veronika ikke på - og gør det for resten ikke den dag i dag. Hun udslyngede dem med en stemme, der kunne overdøve selv domkirkens klokke, når de bimlede samtidig.

Veronika er fra Jyllinge, der ligesom Stændertorvet har skiftet udseende i retning af det mere ferske, men hun er

Veronika ved sit stade foran rådhuset. Billedet er udlånt af Roskilde Biblioteks lokalhistoriske arkiv.

i hvert fald ikke fersk. Alene at se hende på torvet var en oplevelse. Mens hun flåede ålene med en fingerfærdighed, som en ældre levemand i selskab med en fremkommelig pige i stram, sort silkekjole ville misunde hende, flød det med kommentarer om dagen og vejen, og de kom på et sjællandsk, som ikke kunne misforstås. Men samtidig bør man se Veronika på torvet for sig: Hendes runde ansigt struttede af humør, hænderne var fyldt med skæl og godt åleblod, kjolen var ikke af sidste Dior-model, og det var fodtøjet heller ikke. Men det var praktisk, og det bestod af et par helt enorme træsko, og indeni var der ikke silkestrømper, men uldsokker af den type, Jyllinge-fiskerne gennem århundreder har holdt fjordens vinterkulde fra livet med.

Jeg har kredset lidt om Veronikas talegaver, og lad mig slutte med et par eksempler:

For mange, mange år siden havde Roskilde en borgmester, der - ligesom sine efterfølgere naturligvis - var ualmindelig venuesæl. Denne venuesælhed - eller hvad det nu hedder - gjorde sig særlig bemærket op til et valg, hvor han hilste på enhver og dikkede selv det mest modbydelige småbarn på hagen. En dag kom han forbi Veronikas stude, strøg topsejlet og sagde:

- Goddag, fru Jørgensen.

Hertil svarede Veronika: - Goddavn, borgmester. Hvorfor

fanden hilser du på mig? Jeg stemmer jo ikke her i kommunen!

En anden gang havde Veronika foruden sine ål slagtede kyllinger med på torvet. En af de nysomtalte pæne damer kom, prikkede grundigt med fingrene på kyllingerne og spurgte:

- Er de nu helt friske, fru Jørgensen?

- Om de er friske? Er du da tosset frue? Hvis du bli'r ved at stå der og gi' dem kunstigt åndedræt, ender det med, at de flyver!

En matematisk umulighed

Da Fanny Fang og Brygger-Ernst var på Wolffhechel

Selv om jeg såvel til mellem- som realeksamen fik tg+ i matematik, foresvæver der mig noget om, at der indenfor dette område findes et ord, inkommensurabel, og at det betyder noget i retning af, at der er tale om to størrelser, som ikke kan forenes, fordi de er så vidt forskellige.

Men denne artikel skal handle om, hvorledes det for en 30 år siden trods alle matematikkens love lykkedes mig at forene to inkommensurable størrelser, nemlig lokalhistorikeren og kvindesagsforkæmperen Fanny Fang, der vidste mere om Roskilde end Einstein om relativitetsteorien, og Ernst Christiansen, af alle kendt som Brygger-Ernst, der formåede at bruge en million kroner til Wein, Weib und Gesang, dengang en million stadig var noget værd mellem brødre.

De havde begge deres rod i Roskilde. Fanny Fang som datter af slagtermester Frederiksen og Brygger-Ernst som søn af brygger, og en kort overgang borgmester, H. Christiansen. Af sind og skind var de to, der i dag ville være henholdsvis 98 og 82 år, så vidt forskellige. Fanny Fang var den omhyggelige økonom, der havde orden i alt, og som beskæftigede sig med livets mere alvorlige sider, sirlig og

omhyggelig i såvel sin færdsom sit sprog. Hun var lille, spinkel og lignede en fugl med sit lidt spidse ansigt og sine flagrende bevægelser, og hun var faktisk uden lyder, undtagen én, hun gnaskede som regel på hvidløg, fordi det efter hendes mening forebyggede de fleste sygdomme, bortset fra brækkede ben og graviditet. Brygger-Ernst var derimod af den mere bastante type, stor såvel i statur som i livsnydelse. Han havde, hvad man kalder en talende tunge, og ved hjælp af den kunne han komme med gløser af en rigdom, som selv en slangsprogforsker ville misunde ham. Ordene blev yderligere frembragt ved hjælp af et stemmebånd, som ikke siden han var spædbarn, var blevet smurt med mælk og honning.

Fanny Fang havde det med pludselige indskydelser, og da hun en dag i begyndelsen af halvtredserne travede ned over Stændertorvet, fik hun øje på mig, der gik på det andet fortove. Hun anræbte mig, så jeg standsede, og samtidig skræede hun over gaden uden hensyn til, at det netop på det tidspunkt var kommet lysregulering, og at den viste rødt. Da jeg lettere chokeret sagde, at hun var gået over for rødt og endda uden for fodgængerovergangen, svarede hun

Fanny Fang.

med uigendrivelig logik, at når bare man ikke var i den fatale overgang, betød lysene ikke noget, og at hun iøvrigt ikke var kommet fra Klostervang op til byen for at se på røde, grønne eller gule lamper.

Så fremførte hun, hvad hun havde på hjerte: Hun ville så gerne en tur ind på det nu forlængst forsvundne, historiske værtshus Wolffhechel i Algade for at se nærmere på, hvad det eventuelt kunne gemme af minder om Roskilde. Men hun var ikke rigtig stolt ved at gå derind alene - sådan var det nu for en enlig kvinde dengang - så hun bad mig være ledsager.

Svag mand er jo let at lokke, og da jeg vidste, hun ville byde på en eller anden forfriskning, og fordi hun i det hele taget var dejlig at være sammen med, trissede jeg i hendes kølvand som en slags anstandsdame.

Vel ankommet op ad hovedtrappen fra Algade (stamgæsterne brugte altid bagindgangen fra Læderstræde, for så kunne ingen se, at de skulle ha' en lille én) udbad fru Fang

sig en Hof til mig og et glas sherry til sig selv. Det fik værten, Emil Wolffhechel, der som sædvanlig opråbte i tøfler og med den evige cigaret i det helt specielle rør, han havde forarbejdet af en gåselårknogl til at udbryde: - Tror De, det er d'Angleterre det her? De kan få et glas portvin.

Det måtte min ledsagerske så nøjes med, og mens hun sad og beskuede lokalet, kom Brygger-Ernst ned til os. Han var så meget medlem af inventaret, at da retsassessor P. H. Kirkegaard engang skulle sætte retten mod ham i en inkassosag, foregik det på Wolffhechel!

Fanny Fang og Ernst kendte naturligvis hinanden, og snart var de inde i en vældig hyggelig samtale, hvor det svirrede med gamle Roskilde-navne, og Ernst opførte sig chevaleresk, kom med en koket bemærkning om »Deres smukke smalben«, og førte i det hele taget et sprog som en søndagsskolelærer i julemåneden.

Jeg sad og glædede mig over denne idyl og tænkte på sammensmeltningen af inkommensurable størrelser, da det hele pludselig brast:

Fanny Fang var kommet med en efter Ernsts mening ukorrekt historisk oplysning, og den hellige indignation flammede i hans øjne. Naturen gik over optugtelsen, og han brølede ind i ansigtet på den forskræmte lille kvinde: - Det er fanden ta' mig løgn, din spidsrøvede kanariefugl!

Den gamle købmand

Det sidste Gustav Wiedske i Roskilde

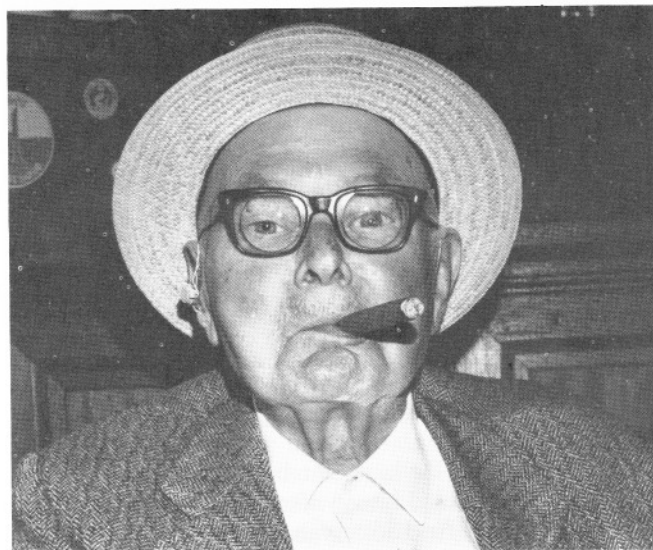
Et af de mest festlige og maleriske mennesker, jeg har mødt, er købmand Axel Matthissen, der døde for to år siden, mæt af dage.

I levende live nåede han at blive noget af en legende, og med ham døde vel nok det Gustav Wiedske Roskilde. Rent personligt regnede han iøvrigt Wied for en nullitet. Forfatteren gjorde jo grin med det borgerskab, der for købmanden nærmest var hele solsystemets centrum.

Gennem godt en halv snes år sad jeg hver lørdag middag sammen med købmanden ved vort stambord og snakkede om løst og fast, ikke mindst damer. Selv om han på det sidste hævdede, at han var totalt blind, kunne han tydeligt se, når en køn pige gik forbi på det modsatte fortov, og hans iagttagelser blev fulgt af kommentarer, der ikke ligefrem passede ind i det billede, folk havde dannet sig af en 88-årig med barnetroen i behold.

Han tog verdens genvordigheder, som de kom, og da han døde, var det med lige så få rynker, som da han for 80 år siden spredte skræk i Roskildes gader ved at ride rundt på et uvornt og meget selvstændigt æsel, hans far, etatsråden, havde givet ham. Hans liv var ikke problemfrit, og han døde som en fattig mand.

Matthissen fortalte mig engang, at problemerne rigtig opstod, da hans far døde for omkring 30 år siden og efterlod en gæld, som sønnen måtte indfri. Den gamle etatsråd havde jo en position i Roskilde, og den skulle holdes, koste hvad det ville. Før den første verdenskrig var det således skik, at aviserne bragte navnene på de borgere, der betalte over 100 kr. i skat om året. Den gode etatsråd havde imidlertid ikke så stor en indtægt, at han nåede op på dette tal. Resolut skrev han på selvangivelsen, at han havde tjent mere, end han havde, og hans navn kom med blandt de andre notabiliteters!

Købmand Axel Matthissen.

Det, der kom til at kendetegne Axel Matthissen som menneske og livskunstner, var måske hans død og begravelse. I december i fjor måtte han under pleje, og konsekvent, som han var, besluttede han, at når han ikke kunne klare sig selv, ville han dø. Det fortalte han blandt andre pastor Erik Carlé, og 14 dage senere døde han. Begravelsen foregik fra Roskilde Domkirke, og han havde selv til de mindste detaljer tilrettelagt programmet. Carlé talte, Viggo Kanding spillede på orglet, og da kisten blev båret ud, sang Ruth Thunbo - man kunne næsten sige selvfølgelig - Den store Mester kommer.

Til det allersidste slog den gamle købmands lune igen-

nem. I samme øjeblik, rustvognen skulle køre bort med kisten, trådte hans gode ven, advokat J. J. Skou, op på domkirketrappen og takkede på Matthissens vegne for deltagelsen. Skou sluttede: - Og så skulle jeg hilse og sige til jer allesammen, at der står kolde bajere på Bryggerhesten - på jeres egen regning!

Skulle jeg sætte et minde over Matthissen, ville det være Kants ord: De frygter døden mindst, hvis liv har mest værd.

Læseren finder det måske lidt makabert, at jeg fortsætter med at omtale dødsfald, men det følgende kan jeg slet ikke lade være at fortælle, selv om jeg ikke 100 pct. tør stå inde for sanddrueligheden:

Axel Matthissens far var en mand, der ikke foragtede bordets glæder, og efterhånden nåede han en vægt på 150 kilo eller 300 gode, danske pund. Det meste af sit liv tilbragte han på Hotel Prindsen i muntert lag med gode venner og nærende kost. Da han en aften gik hjem på

første sal på den anden side af Algade, fik han et apoplektisk tilfælde og døde. Dengang var det normalt, at ligkisten blev bygget i hjemmet, og det skete også i dette tilfælde. Kisten blev imidlertid af nødvendige årsager af et omfang, så den ikke kunne bugseres ned ad trapperne, og legenden siger at det derfor blev nødvendigt, at tage vindueskarmene ud og sætte en sliske op henover Algade, hvorefter etatsråden lige så stille og roligt gled tilbage på Hotel Prindsen!

Om hans begravelse havde Axel Matthissen denne beretning: - Selv om det ikke vidner om særlig sønlig hengivenhed, må jeg indrømme, at jeg ikke kunne lade være med at smile, da domprovst Gude talte over far. Domprovsten bevægede sig ind på emnet om, hvor lidt vi betyder i verdensaltet. Det understregede han yderligere ved hele tiden at pege over mod kisten og sige: - Der ligger det lille fnug . . .

Ja, tænkte jeg, et fnug på 300 pund . . .

Til fem-the på Schmidt

Tjener Carl Nielsen serverede i 53 år

Da jeg for 30 år siden tog min ældste datter med på noget i retning af en restaurant, var det på Schmidts Conditori i Algade, hvor Bryggerhesten nu ligger, og hvor det nu aldrende barn i stedet for chokolade og lagkage svælger i øl og anden dårlighed. Da min mor for 50 år siden for første gang tog mig med fra Gundsømagle til Roskilde, endte vi på Schmidts Conditori, og da hun selv som 20-årig i 1913 med sin far, overlærer Hansen i Store Rørbæk, første gang var i Roskilde, kom de også på Schmidts Conditori.

Det kan selvfølgelig være meget hyggeligt at mindes, men det bemærkelsesværdige var, at ved alle tre lejligheder

serverede den samme tjener, nemlig navnkundige Carl Nielsen. Han startede på Schmidts Conditori i 1913 og var der i 53 år, og han er vel det menneske, der indenfor det sidste århundrede - eller måske nogensinde - har kendt flest mennesker i Roskilde og omegn.

Schmidts gode kaffe og kager var kendt i hele byen og omegnen, og ville man træffe en af byens eller omegnens borgere, skulle man blot sætte sig ind »hos Schmidt, så skulle de nok komme«. Sådan skrev redaktør Chr. Christensen, Roskilde Tidende, i et jubilæumsskrift i anledning af konditoriets 50 års jubilæum i 1936, men han glemte - måske med velberåd hu - at der ikke alene serveredes kaffe

Tjener Nielsen i funktion med kaffekanden. Han nåede i løbet af sin karriere at sælge omkring 2 millioner kopper kaffe.

og kager samt andet mundgodt til sukkerglade ganer - men også bajersk øl til mandfolkene.

Det foregik imidlertid helt nede i det bageste lokale, hvor nu La Bøf gør det i oksekød og vine. Her mødtes hver eftermiddag ved 17-tiden et udsøgt herrehold, deriblandt arrestforvarer Lind, værten, conditor (endelig conditor og conditori med C) Schmidt, restauratør Rasmus Hansen - og redaktør Christensen. De raflede et par gange om bajere, og nøjagtig kl. 18 brød de op og gik hjem til middagsmaden. Hvis deres hustruer eller andre ringede, svarede den i øvrigt ikke altid diskrete Nielsen: »Jeg kan ikke forstyrre d'herrer. De drikker deres fem-the!«

Sommetider blev selskabet vist lidt misbilligende betragtet af den hvidhårede, myndige dommer Thygesen, der hver eftermiddag kom ind for at få sin the og samtidig bemægtigede sig samtlige etablisementets aviser og tidskrifter til stor forargelse for andre, men tjener Nielsen vidste at gøre alle tilpas, så livet i det gamle konditori skred sin daglige, stilfærdige gang.

Damerne holdt til længere oppe i restaurationen, og Nielsen havde hver dag fire-fem hold af dem. Et af dem kaldte han Undulatklubben. Onde tunger vil påstå, at det var, fordi de talte så umådelig meget, men sandheden er - til deres efterkommeres beroligelse - at der over bordet hang et fuglebur.

Redaktør Christensen var min første chef, og en sommerdag i agurketiden, hvor der »intet væsentligt nyt« var i Roskilde, kunne han sige til mig: »Gå lige op og drik en kop kaffe hos Nielsen. Han har sikkert en eller anden nyhed«. Tro som man jo er mod sin principal, trissede jeg op til Nielsen, og det slog aldrig fejl: Der var en nyhed med hjem. Nu var der som sagt det med Nielsen, at han vidste mere om Roskilde og omegn end nogen anden og ikke holdt sig for god til at sidde inde med sin viden. Når han gik rundt i sin ikke altid lige hvide tjenerjakke og snakkede småfortroligt med gæsterne, fik de tillid til ham, særlig når han lænede sig diskret ind over bordet og fortalte løst og fast om kendsgerninger og rygter - vist nok mest det sidste. Hvis man sad inde med de oplysninger, han tog med i graven om Roskildes søde liv gennem et halvt århundrede, kunne man være blevet millionær, blot ved at modtage bestikelse for ikke at få dem udgivet i bogform.

Carl Nielsen satte en ære i at kende alle de gæster, der kom, men da han nåede op i årene, kunne det knibe.

En trist og sludfuld novemberdag for en snes år siden sad jeg således i den nederste afdeling, da et ældre ægtepar kom ind og sagde: »Tjener, hvor er det dog et gråt og trist vejr. Vi må have et par kopper chokolade«. Nielsen, der åbenbart mente, det var et ældre gårdejerpar, han kendte, svarede: »Nej, I skulle meget hellere være gået i seng derhjemme og ligget og varmet hinanden. Det ville da være meget sundere og meget sjovere!«

Der blev meget stille i lokalet. De to gæster var et indremissionsk præstepar.

Berthelsen holdt på pengene

Den gamle bladudgiver, der nåede at holde 75 års jubilæum på Roskilde Dagblad

Da jeg var 17 år i 1944, traf jeg for første gang Lars Berthelsen, og han blev mig en ven for livet. Ganske vist var vi konkurrenter. Han sad som bladudgiver på det, der dengang hed »Roskilde Dagblad«, og jeg var en fattig journalistelev på »Roskilde Tidende« med 50 kr. om måneden. Vort møde fandt sted i Sophie Andersens pensionat. Trods min vakkende økonomi havde jeg råd til at spise såvel frokost som middag i etablissementet, mens Lars Berthelsen, der for at sige det mildt, sad godt i det, fandt, at slige ting var ødselhed, så han holdt sig selv med tørkost!

Lars Berthelsen nåede at blive en institution i Roskilde og at holde 75 års jubilæum på den arbejdsplads, der var hans eet og alt, nemlig DAGBLADET. Han døde i 1965 som 92-årig, og det skete i øvrigt ganske få timer efter, at den daværende redaktør, Henry Christensen, havde ansat mig på bladet. Det kan personer med en lavsindet tankegang måske få en hel del ud af, men jeg går nu stadig i den tro, at han har tænkt »Nu er DAGBLADET i gode hænder, så jeg roligt kan lægge mig til hvile«.

Lars Berthelsens liv var ikke så lidt af et eventyr. Det drejede sig om den lille bonde dreng, der som 14-årig tog fra Ramsøllille til Roskilde og begyndte som yngste lærling på dagbladet. Ved en enestående flid, nøjsomhed og økonomisk sans blev han en velhavende mand, men det var ikke til at mærke på ham. Mange roskildensere vil endnu huske ham, når han med brillerne siddende i panden nærmest selvudslettende kom ned gennem gaden med nogle friske aviser, som han gav til folk, der måske kunne tænke sig at holde bladet. Samtidig havde han tit nogle forfaldne annoncere regninger med, og dem gik han ind og forelagde debitorerne. Da jeg engang spurgte ham, hvorfor han som chef tog det job i stedet for at overlade det til andre, sagde han: »Du kan da nok se, Jensen, at når sådan

Bladudgiver Lars Berthelsen.

en gammel mand kommer, nænner folk da ikke at lade være med at betale!»

Gamle typografer på DAGBLADET kan fortælle om Berthelsens kvaler, når de spurgte om han ikke gav en omgang øl. »Næi, for jeg ka ikke få penge af fru Ben-

dixen«. Hun sad på pengekasen, og den hægede hun måske endnu mere om end Berthelsen.

Af dette må man ikke få det indtryk, at han var en nærig mand. Tværtimod. Han var gavmild som få, og Gadstrup Kirke har i dag et orgel, som han gav, og der er også en historie med penge, han testamenterede væk, men det har hans sønnesøn, DAGBLADETs nuværende tekniske direktør Palle Berthelsen, betydet mig er en hemmelighed, og af hensyn til senere mulighed for lønforhøjelse holder jeg så selvfølgelig min mund.

Engang sad jeg i bussen ud mod Himmelev. Den standede ved Frederiksborgvej, og Lars Berthelsen, der dengang var sidst i firserne, steg ind. Han kom direkte fra Sct. Maria Plejehjem, hvor han boede og var forsvundet fra - til de katolske søstres skræk. Han satte sig ved siden af mig og fortalte, at han havde tænkt på at tage ud og købe forfatteren Hakon Mielches hus. Berthelsen havde en gammel jordemodertaske med, og det gibbede lidt i mig, da han åbnede den. Der lå 90.000 kr. i gode kontanter.

- Ja, Mielche vil jo ha' 100.000, men mon han ka stå for de her?, sagde Lars Berthelsen med det listige grin, der vist er specielt for sjællændere. Næste dag spurgte jeg ham, hvordan, det var gået, og han svarede: »Han ku ikke stå for dem!«

Der kunne fortælles et utal af historier om Lars Berthelsen, for eksempel om, hvordan han som 80-årig holdt af at spadsere fra Esbjerg til Skagen. Men lad os nøjes med denne:

Da Lars Berthelsen havde 75 års jubilæum, blev han udnævnt til ridder af dannebrog. Det indebar naturligvis, at han skulle i takkeaudiens hos Kong Frederik. For Palle Berthelsen og Fru Bendixen var det et vældigt slæb at få ham til at iføre sig det rigtige tøj samt at købe et par hvide

handsker. Det syntes han var en frygtelig luksus, men han fik da købt dem.

Lars Berthelsen ankom til modtagelseslokalerne på Christiansborg iført sit fine tøj og med ridderkors samt handsker i lommen. Da han blev spurgt hvad han ville, måtte han jo, som sandt var, svare, at han ville hilse på kongen og takke for ridderkorset.

- Jamen De skal jo have ridderkorset på.
- Nåh, det har jeg her i lommen.

Og Lars Berthelsen fik det frem, og han og hofmanden placerede det på rette sted. Men så fik han at vide, at han også skulle have hvide handsker på. Her sagde han (der kommer sparsommeligheden igen):

- Det vidste jeg altså ikke noget om.

Nå, Berthelsen kom trods alt ind til kongen og fik sit håndtryk, hvorefter han tog hjem til Roskilde og fortalte på bladet:

- Jeg snød dem med handskerne!

Og så gik han ned i forretningen og fik pengene tilbage, fordi han ikke havde brugt dem.

Stærk og smuk oplevelse

Et hjørne, der er anderledes end de tidligere

Ethvert menneske har vist i hvert fald én melodi, som det ikke kan høre uden at mindes en bestemt begivenhed, hvad enten denne nu var morsom eller tragisk.

Jeg har adskillige. Men det gælder først og fremmest »Hvem kan sejle foruden vind«. Når jeg hører den, er det umuligt at holde en tåre tilbage, for så husker jeg lørdag den 15. maj 1976, da jeg sad ved siden af den senere viceborgmester, Mulle Brønnum, i Roskilde Domkirke til borgmester Grete Munks begravelse. Såvel Mulle som jeg har i årenes løb oplevet talrige begravelser, men denne er en af dem, vi altid vil mindes. For det første var Grete Munk kun 47 år, da hun døde, og for det andet havde hun formået at skabe popularitet og agtelse omkring sin smukke person. Derfor var alle i kirken dybt grebne, men et af de stærkeste øjeblikke, jeg har oplevet i mit liv, var da hendes to døtre, Lise på fløjte og Lone på guitar, sammen med deres musiklærer Ib Olsen fra koromgangen improviserede over Evert Taubes »Hvem kan sejle foruden vind, hvem kan ro uden årer?« - efter Grete Munks eget ønske. Da greb Mulle, der ellers ligesom jeg havde taget det hele tilsyneladende med afslappet ansigtsudtryk og undladt at vise de følelser, vi nordboere af en eller anden grund er så bange for at afsløre, mig i armen. Hun sagde: »Arne, nu kan jeg altså ikke mere«. Og det kunne hverken hun eller vi andre. Bagefter har jeg ofte tænkt på det uforglemmelige i, at en så tragisk oplevelse på grund af to ganske unge pigers helt fantastiske styrke kunne blive så smuk. Det jeg her har skrevet, ligger helt udenfor, hvad dette hjørne plejer at handle om. Men jeg synes at jeg for en gangs skyld vil beskæftige mig med andet end bare en munter historie.

Men helt kan vi ikke springe de lyse sider over, for dem havde Grete Munk mange af. En af dem er, at bibliotekar

Borgmester Grete Munk.

Niels Munk dagen efter deres bryllup for omkring 30 år siden i bryllupsgave gav hende et medlemskort til Dansk Kvindesamfund. Han havde nok ikke tænkt på konsekvenserne, for det endte med, at hans kone med tiden blev landsformand for kvindesamfundet, hvilket igen medførte, at hun kom ind i kommunalpolitik og endte som byens førstedame.

Borgmestergerningen gik Grete Munk meget op i, og hun tog sit arbejde samvittighedsfuldt som få. Hun elskede at drøfte kommunalpolitik, og det gjorde hun også engang med »gamle Larsen«, der gik til hånd hos hendes gode venner, Erik Magnild og hustru, i deres gardinforretning.

Birthe Magnild var en ivrig agitator for Grete Munk, men hun kunne ikke få Larsen med over i lejren, for han var en svoren socialdemokrat. En aften var Grete Munk imidlertid til fest hos Magnilds, der var hendes næsten-naboer, og gamle Larsen var også med. Det var lige op til et kommunalvalg, og Larsen provokerede ret stærkt, men den radikale Grete Munk talte sin sag fornuftigt og stilfærdigt.

Journalist-problemer

Lidt om besværligheder journalister kan løbe ind i

DAGBLADET's og iøvrigt alle andre blades læsere tænker ikke over de tilsyneladende uoverstigelige problemer, der kan opstå, når en eller anden invitation dumper ind på en journalists skrivebord. Det er jo heller ikke deres hovedpine, for vi i branchen har at levere artikler og billeder, og hvilke besværligheder, dette kan berede os, er ikke læserens sag. Vi får jo vor løn for jobbet.

Det er så sandt så sandt, men jeg vil nu indvie denne rubriks læsere i, hvad en, eller rettere to invitationer, kan medføre. Forleden inviterede domkirkens værge, E. Thorsen, til sjælemessen for enkekejsersinde Dagmar, og det betød et hastigt overblik over ens garderobe. Mørkt tøj var jo dekretet, så det mindst slidte sæt blev sendt til rensning. Da jeg stod foran spejlet i al min glans og herlighed, der måske ville finde nåde for dronning Margrethes øjne, opdagede jeg, at brune støvler til sort tøj ikke er den bedste konstellation. Altså et par nye sko.

Dronningen ville nok heller ikke synes om den svedbrømme, der var i den hvide skjorte. Altså en ny skjorte. Summasumarum 900 kr. til den langmodige skrædder. Dertil en absolut nødvendig klipning til omkring 80 kr. og så siger læserne, at vi journalister ikke gør noget for dem!

Men for at føje spot til skade lagde dronningen slet ikke mærke til mig i al min overdådighed, og jeg stod endvidere

Hun må åbenbart have charmeret Larsen, for på valgdagen kom han ind i forretningen til Birthe Magnild, skubbede hende i siden og sagde:

- Nu har jeg altså været henne og stemme, men det er første og sidste gang jeg har stemt på et husmandsparti, og så endda på et kvindfolk!

i halvanden time på samme sted i krypten med de nye sko på. De klemte.

Fyrstelige besøg i domkirken kan give andre fortrædeligheder. 30. oktober 1974 var Jugoslaviens daværende præsident Tito i kirken, og det var et besøg, de få, der deltog i det, aldrig vil glemme på grund af dets barske atmosfære. Af frygt for attentat mod den gamle præsident var Domkirkepladsen totalt afspærret. Kun politifolk og andre med særlige kort havde adgang.

Jeg var selv indehaver af et af disse magiske kort, men det havde kostet arbejde at få det, og det må jeg takke en gammel, nu i en alt for ung alder afdød roskildenser for. Det var tandlæge Holger Christensens søn, Bjørn Christensen, der dengang var direktør på Hotel Royal i København. Her skulle pressens repræsentanter henvende sig, hvis de ville have et adgangskort, som de kun fik, efter at de i overført betydning var blevet vejet og ikke fundet for lette. Jeg drog med firetoget til hovedstaden og stillede mig op i køen på en af Royals utallige etager.

Jeg opdagede, at jeg stod bag repræsentanter for for eksempel »The Times«, »New York Herald Tribune«, »Reuter« og andre på det internationale marked ret så kendte pressemedier, og i det selskab følte jeg mig nærmest som en lidt luvslidt fyr, der kom for at sælge snørebånd.

Men i det samme dukkede Bjørn Christensen op, og han blev min redningsmand. Han trak mig ud af køen og inviterede på et glas fadøl, mens han fik de dertil indrettede damer til at ordne det fornødne med kortet.

Da jeg havde fået det, sagde jeg pænt farvel og tak. Men Bjørn fortalte mig senere, at repræsentanten fra »Reuter« havde spurgt ham, hvor betydningsfuld den lille mand var, når han så hurtigt kunne få kort, mens alle de andre måtte vente. Bjørn svarede, at det var hofreporteren fra DAG-BLADET. Reutermanden replicerede, hvad man jo kun kan give ham ret i: »O, I see, a very important letter!«

Men tilbage til besøget i domkirken. Da Tito og hans kone sammen med dronning Margrethe kom ind i kirken,

ledsaget af blandt andre den daværende biskop Hans Kvist og domprovst Østergaard-Nielsen samt civilingeniør Ove Engholmer, dengang som nu formand for Roskilde Dom-sogns Menighedsråd, var vi kun en snedkersvends håndfuld mennesker nede i kirken. Men til gengæld var der mange andre såvel uden- som indenfor.

Hvert skridt blev nøje overvåget af politiets skarpskytter. Således havde jeg indtryk af, at en, der sad i koromgangen havde mig på kornet.

I stille stunder har jeg af og til gjort mig den tanke, hvad der ville være sket, hvis jeg havde ladet en knaldperle falde meget hårdt ned på kirkens stengulv. Jeg ved det i dag: Dette hjørne var ikke blevet skrevet.

Først kong Haakon, så Jensen og så prins Philip

Uformelle træk fra en konge-bisættelse

Når dronning Margrethe i går havde 10 års regeringsjubilæum, indebærer det, at det også er 10 år siden, hendes far, kong Frederik den Niende, døde. Det skete ganske vist aftenen i forvejen, 14. januar, men Margrethe kunne jo først blive udråbt næste dag.

Det er ikke kong Frederiks død, men hans bisættelse fra Roskilde Domkirke, der skal behandles i dette hjørne. Jeg var med som veteran, idet jeg havde oplevet hans far, Christian den Tiendes bisættelse i 1947, da jeg iøvrigt stod i kulde og regn udenfor domkirkens våbenhus med to senere så kendte damer som Lise Nørgaard og Susanne Palsbo, der repræsenterede henholdsvis Roskilde Dagblad og Berlingske Tidende, medens jeg mødte for Roskilde Tidende. En halv snes år i forvejen var jeg til bisættelse med prins Valdemar, Christian den Tiendes farbror, men det foregik ikke i første parket. Vi skoleelever så først

optoget komme til jernbanestationen, hvorefter vi spænedes ad Jernbanegade og Allehelgensgade ned til Stændertorvet for at opleve det endnu engang.

Men ved kong Frederiks bisættelse kom jeg i næsten forreste linje. Det skete allerede ved stationen, da kisten blev båret ud. Pressefotografer, fjernsynsfolk og mange andre bragte splittelse i de ellers så velordnede rækker, så vi journalister nærmest blev tvunget ind i optoget. Dets venstre flanke ned over Hestetorvet, ad Algade og over Stændertorvet til domkirken var præget af tre yderst betydningsfulde personer. Umiddelbart efter den kongelige familie gik kong Haakon af Norge, efter ham Arne Jensen af Dagbladet og bag ham igen prins Philip af England.

Jeg havde såmænd ikke noget imod selskabet, men en bistert udseende engelsktalende herre med brede skuldre, der var hårde som stål, og med en jakke, der bulnede enten

af whisky eller en revolver (jeg tror det sidste), sørgede for, at jeg ikke begik attentat mod nogen. Det gjorde han yderst effektivt ved venskabeligt, når jeg nåede i mistænkelig nærhed af kongen eller prinsen, at give mig et så kraftigt puf med den ene af de nævnte skuldre, at jeg dårligt kunne skrive referat bagefter.

Men jeg glemmer iøvrigt aldrig den oplevelse, det var at gå gennem byen på en gransmykket gade, mens man kun hørte den monotone lyd fra florumvundne trommer.

En kongelig bisættelse er imidlertid mange ting. Den indebærer også frokoster. Nogle dage forinden havde udenrigsministeriets pressebureau inviteret pressens repræsentanter fra såvel ud- som indland på Hotel Prindsen. Jeg kom til at sidde ved siden af en svensk journalist, der da han så det store kolde bord blive serveret, ledsaget af pilsnere og brændevin, forbløffet bemærkede:

- I danskere kan da også altid finde på enhver undskyldning til at spise og drikke.

Og det havde han egentlig ret i.

Bisættelsen kunne imidlertid let være kommet til at foregå fire år tidligere. En brændende hed augustdag, dagen efter branden i domkirken, stod jeg sammen med en af kirkens ansatte i en af dens nicher og så på det sørgelige syn, domkirkens indre var. I det samme kom kong Frederik ind, alene og i skjorteærmer. Han gik op ved alteret, hvor han betragtede skaderne. Pludselig kunne man se en svedende mand løbe hæsblæsende op gennem kirken, idet han flere gange råbte:

- Deres majestæt, der må De faneme ikke stå!

Kongen, der jo var kendt som et venligt menneske, blev vistnok lidt pikeret over denne tiltale, for han vendte sig i hvert fald om og spurgte med store bogstaver:

- H v a d siger De?!

Svaret lød: - Deres majestæt. Det må De altså meget undskylde, men hvælvingerne over Dem kan styrte sammen hvert øjeblik.

Som den føjelige mand, kongen var, trak han sig derfor naturligvis udenfor fare. Det fik ham, jeg stod sammen med, til at sige:

- Det ville nu have været ret interessant, hvis majestæten var blevet slået ihjel.

Ret chokeret svarede jeg - selv om jeg ikke er overvældende kongetro:

- Hvorfor i alverden dog det?

- Så havde vi ikke behøvet at flytte ham så langt. . .

Da Pilegaard fik kong Frederik til at grine

Festlige dyrskueminder - set fra reporterens plads

I et tidligere Hjørne beskæftigede jeg mig med dronning Margrethe, der var til sjælemesse, og denne gang skal det være med hendes far, kong Frederik - og Fællesdyrskuet i Roskilde.

Når jeg har skrevet denne artikel, skal det også være slut med omtale af kongelige personer i mit hjørne, for selv om de vist er meget rare, flinke og dygtige samt passer deres job, er jeg mere indstillet på at skrive om almindelige mennesker, for eksempel kriminelle, gejstlige, arbejds-mænd, forretningsfolk og pensionister, for - som det hedder i sangen - »Vi er alle i samme båd«.

Men tilbage til kong Frederik og fællesskuet. Inden jeg fortæller den historie, må jeg lige berette om en anden, da dronning Margrethe var på besøg med gemal og sønner. Da den kongelige familie forlod tribunen for at køre rundt på pladsen, holdt der nedenfor en mængde taxaer. De kongelige satte sig ind i deres vogne og startede turen. Jeg kom ud med en flok kolleger og sagde i god tro som lokalkendt til den første taxachauffør, at de næste vogne måtte være reserveret pressen. Det gav han mig intetnende ret i, hvorefter vi, journalister og pressefotografer, hulter til bulter, myldrede ind og fulgte dronningen og hendes stab i hælene.

Det medførte imidlertid noget af en skandale, for vognene var reserveret de lokale honoratiøres, der skulle følge dronningen på hendes tur. Jeg husker endnu, at da vi kørte, vinkede jeg hyggeligt til blandt andre Roskildes daværende borgmester og senere amtsborgmester Børge Juel Hansen samt amtsrådssekretær og senere amtsdirektør Ernst Verwohlt. Jeg lagde ikke mærke til deres lidt forbløffede blik, men da de kongelige vogne holdt ved husholdningsudstillingen, gik det op for mig, at jeg vist havde begået en bommert.

Kong Frederik griner, mens præsidenten polisk gnider sig ved det ene øje. Om damen i baggrunden intet vil eller kan høre, foreligger der intet.

Skuets dynamiske og ellers så venlige sekretær, Kjær, der stod for hele arrangementet, kom - for at sige det mildt - edderspændt rasende over og sagde: - Det tilgir jeg dig aldrig! (Det gjorde han nu, som den flinke mand, han er).

Samtidig kom de, der skulle have fulgt dronningen, adstadigt vandrende, og det eneste skulderklap, jeg fik, var fra Børge Juel Hansen, der sagde: - Du gjorde os da en tjeneste. For så slap vi for at være statister på den rundtur.

Men det var jo egentlig kong Frederiks besøg, denne artikel skulle handle om.

Han og dronning Ingrid kom i 1969. Man kunne se, at kongen var træt og indadvendt. DAGBLADET's cheffotograf, Gunnar Jacobsen, og jeg undersøgte alle muligheder

for at få et par billeder af majestæten i bekvemt lune. Men ligegyldigt hvilken stand, han blev præsenteret for, var han uinteressert, for ikke at sige sur. Skuets præsident, Arne Pilegaard Larsen, opdagede vor nød, og sagde i en pause til Gunnar Jacobsen: - Når vi nu kommer til husholdningsudstillingen, får du nogle billeder, der kan vaske sig, for så skal jeg nok få kongen loppet op!

Fotografen og jeg vandrede naturligvis til husholdningsdamerne, og da vi stod der, kom Pilegaard med kongen, mens dronning Ingrid interesseret kastede sig over, hvad husmødrene nu havde at vise det år.

Pilegaard Larsen kom over til fotografen og sagde: - Hvis du stiller ind på den bæk, der står her midt i, skal du bare være klar.

Gunnar var hurtigt i skudstilling, og få sekunder efter satte præsidenten og kongen sig ned, idet kong Frederik bemærkede, at det mest var dronningen, som brød sig om denne afdeling.

Vi ventede spændt på at se, hvilken overraskelse, Pilegaard Larsen havde i baghånden. Pludselig vendte han sig nær ind til den gamle konge, der faktisk så ualmindelig indadvendt og uinteressert ud. Pilegaard Larsen sagde et par ord til kongen, der med et blev vågen og engageret. Pilegaard fortsatte, kongen lyste op, og til slut udbrød han i et skraldergrin.

Samtidig var dronning Ingrid blevet færdig med sin gennemgang af udstillingen, og alle forlod lokalet.

Udenfor hev jeg Pilegaard i armen og spurgte: - Hva' sagde du egentlig til ham?

- Jeg fortalte en uartig historie, der ikke hører hjemme i en avis for slet ikke at tale om et kongeslot. Og da jeg havde fortalt den, sagde jeg til kongen: »Den kan Deres Majestæt ikke fortælle dronningen«.

Kong Frederik svarede: »Nå, hva', hun er da gift med en sømand!

Fultons skipper hos gamle venner

Hvorfor Mogens Frohn Nielsen aldrig generer sine fjender

Hans stemme rungede nærmest ud i Skomagergade og kunne have overdøvet en orkan i Biscayen, da jeg i torsdags var på vej ind i mit formiddags-stamværtshus, og da jeg kom indenfor, måtte jeg atter sande, at det betaler sig at gå på restuarantion i utide, for pludselig er der stof til en historie, i dette tilfælde til mit hjørne.

Manden med honningrøsten var skipper Mogens Frohn Nielsen, Fulton, der havde fundet vej til Roskilde for at være med at hylde sin gamle ven, købmand Verner Wedel og hustru, der samme dag havde 25 års jubilæum som købmandspar ved havnen. Frohn Nielsen fik senere overbragt sin hyldest, og jeg vil benytte min spalteplads til at hylde ham. Det er godt en halv snes år siden, vi først traf

hinanden. Det var dengang, Fulton holdt til i Roskilde, hvor Frohn Nielsen nåede at blive noget af en institution, inden han, hans drenge og skonnerten, der iøvrigt i 1985 fylder 70 år, samtidig med at skipper bliver 50, forlod Roskilde og nu er i Assens.

Over et par pilsnere (han er iøvrigt gået fra rød til grøn Tuborg) mindedes vi de glade dage i Roskilde Havn, hvor han lå med sit skib og sine tanker, som dengang ikke vandt megen genklang, men som siden er blevet taget til hjertet i slot og hytte. Om han er pædagog, ved jeg ikke, men hans drenge elsker ham, og ingen kan så charmerende som han love dem et par på huden, hvis de ikke opfører sig ordentligt. Hvad han har reddet af unge mennesker, skal jeg ikke

komme ind på her, men det er ikke få. Vi mindedes den første vinter, Fulton lå i Roskilde, økonomien var så sløj, at der ikke engang var råd til at sende drengene hjem på juleferie. Men kort før jul skete der noget, som man næsten burde have en Morten Korch til at skildre.

Købmand Wedel kom ned på skibet og sagde, at alle havde at være parat næste dag kl. 12. Det var man selvfølgelig, og der kom en bus, som kørte skipper og drenge til Lindenberg Kro, hvor værten, Richard Christensen, havde dækket op med alverdens herligheder. Men ikke nok med det. Ved hver kuvert lå en læderindbundet kalender, som indeholdt 50 kr. Så blev det alligevel jul på Fulton og drengene kom på ferie.

- Wedel glemmer jeg aldrig, fortæller Frohn Nielsen, mens røgen fra hans shagpipe lægger sig tungt under loftet. - Det var ham, der skaffede mig mit første foredrag. Det blev holdt i Odd Fellow Logen i Roskilde, og siden har disse foredrag jo betydet en del for Fultons økonomi.

Efter Frohns bemærkning kom jeg i tanke om, at jeg en aften for et par år siden traf ham på en anden restaurant. Han fortalte da, at han holdt foredrag i Roskilde Sparekas-

ses mødesal. Da jeg spurgte ham, hvordan han kunne holde foredrag i sparekassen og samtidig drikke øl på Bryggerhesten, svarede han: - Det gælder om at simplificere tilværelsen. Lige for øjeblikket kører der i salen en film om Fulton. Den har jeg jo set masser af gange, men om tre et halvt minut er den færdig, og så må jeg være tilbage igen.

Som krønikeberetter er Frohn Nielsen efterhånden blevet lige så kendt, som han er det som utraditionel men effektiv pædagog, og vittighederne flyder fra ham som et eller andet fra en spædkalv. Jeg måtte således lide under hans sidste:

- Hvilken dansk konge fik den letteste død?

- ? ? ?

- Christian den Fjerde. Han skulle kun lukke ét øje.

Den slags må man lære at leve med i selskab med Frohn Nielsen, men man vil alligevel nødtigt undvære det. Der er én speciel ting ved ham. Han taler aldrig ondt om sine fjender. Det har han en meget enkel forklaring på:

- Jeg kan så få uforskommetheder, at dem vil jeg da ikke spille på mine venner!

Prisen er ens, uanset hvor lidt hår man har

Frisør-betragtninger gennem 80 år

En af mine barndomskammerater hedder Carl Johan, og han havde en far, hvis navn jeg ikke husker, men denne far var den første, jeg erindrer klippede mig. Det foregik i haven til et lille hus ned til Gundsømagle Sø, og det skete på den simple måde, at han satte en, jeg tror natpotte, over hovedet på mig, og så gik det ellers, som det hedder i vort skrækkelige moderne sprog, deruda med et af datidens torturretskaber, en maskinklipper, der ligeså godt kunne bruges til hoveder som til hoveder.

Årsagen til at jeg mindes denne barndomsoplevelse er, at Roskilde og Omegns Frisørslag i næste uge har jubilæum, og man må jo erkende, at der er adskilligt at skrive om de herrer frisørmestre, ikke mindst deres forgængere barbermestrene. Mark Twain har gjort det uforligneligt, og jeg vil gøre det på bedste beskub ved at mindes et par episoder i barberstolen, længe efter at jeg havde besøgt Carl Johans far.

Min første frisørmester var Vilhelm Andreasen, Gundsø-

Et historisk billede, der aldrig tidligere har været offentliggjort. Barbermester Carl Hansen barberer Gustav Wied.

magle, der var gift med Barbara, med hvem han havde 15 børn, så han måtte supplere indtægterne som frisør ved at køre ud på cykel om natten og spille til baller. Han var fin på trompeten, mens Ole Maler klarede violinen. Men jeg forstår godt, at han skulle have tilskud til frisørforretningen, for det kostede dengang 50 øre at komme af med håret. I dag er prisen i Roskilde omkring de 80 kr., og så har jeg endda ikke så meget hår som dengang.

Jeg blev et af datidens privilegerede landsbybørn, der kom til at gå i noget så fornemt som Roskilde Katedralskole, eller rettere latinskolen, og derefter sørgede min nu snart 90-årige mor, Sigrid, det prægtige menneske, for at jeg fik håret behørigt plejet hos byens førende barber- og frisørmester Carl Hansen, Algade 19.

Herfra har jeg da også et par ting at berette om. Roskilde Tidendes begravelsesmedarbejder, der var patient på Sct. Hans Hospital, hed Johansen, var daglig kunde med hensyn til barbering.

Hver gang denne højtidelige forestilling skulle foregå, lagde han sine to manchetter, som dengang var løse, i vindueskarmen, og da jeg en dag sad og blev friseret hos en af svendene, Roskilde-frisørernes nuværende nestor, Erik Carlsen, kom han ind og fortalte, at han efter barberbesøget havde glemt den ene manchete. Carlsen lovede at prøve at finde den, men et minut efter kom Johansen igen og sagde, at det var ikke noget problem, for han havde fundet den. Han var bare kommet til at sætte begge manchetter på samme håndled.

Men også en historie om, hvordan en frisør kan ændre et menneskes, det hedder vist image: Jeg kom for nogen tid siden ind på restaurant »Bryggerhesten«, hvor tjeneren, Hans den Grusomme, fortalte mig, at en dame stod ved telefonen og ringede til mig. Jeg gik over og så på bemeldte dame. Det var mig en fuldkommen ubekendt person, og jeg vendte tilbage til Hans for at forklare ham, at der var tale om en misforståelse. Bemeldte dame kom dog samtidig og sagde: »Jamen, det er jo mig«, og så kunne jeg godt se, at jeg kendte hende. Hun var helt forandret samt ny og endnu dejligere end tidligere.

Lad mig slutte af med en historie, der sikkert er løgn, men den er i hvert fald festlig:

Roskilde havde i sin tid - for omkring 30 år siden - en domprovst, der hed Ejner Ege. Han var en absolut ædruelig mand, der kun drak et enkelt glas portvin ved en eller anden festlig lejlighed, for eksempel bryllup eller begravelse. Han var stamkunde hos en barber, hvor han hver dag blev barberet. Nu var denne barbermester ikke helt ædruelig, og han sagde sommetider under en barbering: »Undskyld, jeg skal lige slibe kniven«. Derefter gik han over bag et forhæng, hvorfra man kunne høre en klukkende lyd som af en flaske, der blev hældt i et knasende tørt svælg.

Da bemeldte barbermester en dag havde udført denne gerning og vendte tilbage til domprovsten, kom han til at snitte denne i den ene kind, hvortil den kirkens herre forskrækket udbød: - Barbermester!

Den spiritus, den spiritus!

Barbermesteren: - Ja, hr. domprovst, den gør huden skør...

Et smut på de listige steder

Et jubilæums-hjørne med minder fra en svunden tid

I dette hjørne vil jeg invitere læserne med på en værtshurstur gennem Roskilde for snart 40 år siden. Det sker i en særlig anledning, nemlig at hjørnet er nr. 50, og det bør da fejres - synes jeg, mens andre måske har den opfattelse, at dagen burde forbigås i stilhed.

Men vi tager altså på en byvandring, dengang Roskilde heldigvis ikke var, hvad den er i dag. Jeg vil kun tage mine gæster med på nu nedlagte værtshuse, og vi starter naturligvis med en af tjener Christian Johansens specielle bitere, hvortil han selv har hentet malurt på et sted, hvis placering ingen kan få at vide. Den har en kraft og styrke, så vi nærmest letter i sædet i Cafe Svanen, der lå hvor man nu kan finde Grill 44 som nabo til Club 42 i Skomagergade.

Ved siden af os sidder værten, Holm Jensen, i sin stol, som er blevet ekstra armeret på grund af hans vægt, og ved stambordet ser vi hans kone, jordemoder fru Holm Jensen, med cigar i munden spille Sjavs med Brygger Ernst og røgmand Holm. Vi må imidlertid skynde os fra Svanen. Og det har en speciel grund: Om fem minutter skal ægteparret Holm Jensen på torvet og købe ind, og hvis vi kommer efter dem op ad gaden, vil vi blive vældig forsinket, for de fylder hele fortovet.

Vi trisser altså op ad Skomagergade, hvor vi ser mælkeemandens hest lunte sindigt af sted til næste kunde for selv at stoppe op, mens mælkeemanden kommer bagefter, idet han først skal have ekspederet den foregående kunde. Trafikken går sindigt i begge retninger, ensretning kender vi intet til.

Vi passerer Rådhusortvet, når op i Algade og bliver enige om, at Cafe Wolffhechel - i dag har Privatbanken placeret sig på stedet - skal frekventeres. Der er fra Algade en indbydende lille trappe op til cafeen, men som ægte

roskildensere benytter vi selvfølgelig ikke den. Vi drejer op ad Allehelgensgade til Læderstræde, hvorfra vi når Wolffhechel gennem bagindgangen. Den benytter alle, bortset fra turister, der går ad hovedindgangen. Og da der jo ikke er så mange af dem, tror byens damer, at Wolffhechel er et hensygnende sted, men indenfor sidder deres mænd trygt og roligt, mens Emil Wolffhechel i tøfler serverer - når han da har lyst.

En pilsner her gør os oplagte til at besøge Rasmussen på Den høje Stue i Sct. Olsgade, nu frisørmester Bo Carlsens forretning. Jeg kender stedet, for den første dag, jeg var journalistelev i Roskilde, stod jeg udenfor og ventede på rutebilen hjem til Gundsømagle.

Så kom min høje chef, redaktør Chr. Christensen, og spurgte, om jeg kunne drikke en pilsner. For det første kunne jeg, og for det andet turde jeg absolut ikke sige nej.

Så bevægede vi os i hans ærværdige tempo op i Den høje Stue, hvor redaktøren bestilte to Tuborg. Allerede dengang drak jeg Hof, men det skulle jeg nok tie stille med. Han spurgte, om jeg kunne lide at være journalist, og jeg svarede naturligvis ja, selv om jeg intet anede om faget. Da vi havde drukket ud, tilbød jeg endnu en omgang, men fik det værdige svar: - Jeg har ikke journalistelever, som giver pilsnere. Det får de for lidt i løn til.

Rasmussens tjener, Brormand, kommer med den ønskede omgang, mens Brygger Ernst, der i mellemtiden er nået til Den høje Stue og har fået en gang biksemad, begejstret råber: - Hej, Brormand. I dag er der kød!

Nu trænger vi imidlertid til en kop kaffe og et stykke lagkage, så vi går ind på Schmidts Conditori, nu Bryggerhesten, hvor tjener Nielsen som altid er blandt bordene. Nielsen kender alle, eller tror det i hvert fald.

Så skal benene strækkes, og måske skal vi drive lidt sport

inden middagen. Så vi går altså til Cafe Dania, også kaldet ved Gravens Rand, i Store Gråbrødrestræde, nu Roskilde Tidendes domæne. Her fordriver vi tiden med billard, mens restauratør Knudsen, Rundetårn og Sneploven forlyster sig på keglebanen.

Men nu er vi blevet sultne, og så må næste mål blive Cafe Sjælland, hvor Gudrun og Kaj Christensen residerer. Kaj er for resten barnebarn af en tidligere vært på Den høje Stue. Gudrun er berømt for sin engelske bøj, og mens vi skærer eller spiser den med øjnene, eller hvad det nu hedder, mindes vi endnu ældre værtshusdage i Roskilde, og det gør vi, fordi en af os har fået fat i Lotte Fangs nye bog, »Roskildes ældre gader og stræder«.

Af den fremgår det, at vi i dag slet ikke er så slemme, som mange tror. Hun skriver nemlig: »Den 9. december 1777 blev byens værtshusholdere kaldt op på rådhuset for at blive gjort bekendt med en kgl. politianordning, som blandt andet foreskrev, at der ikke måtte udskænkes øl længere end til kl. 22 med begrundelsen: »Siden på et par år liderlighed og nattesvir i værtshusene er bleven så almindelige, at både hellig og søgne nætter hendrives i svir og drukkenskab, hvorved borgerne bliver forarmede, og håndværkssvende og drenge forføres til liderlighed og andre ondskaaber mestrene til skade og forsømmelse i deres arbejde«.

Tak for turen.

En hyldest til lærerne på Katedralskolen i fyrrerne

Træk fra en svunden skoletid

Rasch-Hansen skulle hver dag have hentet fire Eclipsoci-garer fra Ferd. Bangs Eftf., og Fr. Ingerslev skulle have bragt sin airedale-terrier og sit barbersæt fra villaen på Roarsvej. Det er blot et par enkelte af de lærere, der for 40 år siden skulle proppe lærdom i hjernen på Roskilde Katedralskoles elever. De - lærerne - var absolut ikke pædagoger, men videnskabsmænd, og derfor kunne det vist ofte være en pestilens for dem at undervise i noget, der for dem nærmest lå på babystadiet.

Lad denne artikel være en lille hyldest til disse mænd og kvinder, hvoraf de fleste forlængst er hedengangne. Da jeg for første gang betrådte gangene i den gamle skole ved

domkirken (det er nemlig dér, en katedralskole ligger), var det med rystende 11-årige knæ.

Den senere arkitekt Hans Christiansen var min cicerone til den skrækkelige optagelsesprøve til mellemskoleeksamen. Det var dengang, man gjorde noget i dag så utænkeligt som at afgøre menneskers fremtid i den alder. Hvor mange tænderskærende fædre og hændervridende mødre, det har medført, at et barn er dumpet, ved jeg ikke, men tallet er ikke lille.

Nå, jeg slap mærkværdigvis gennem nåleøjet og tilbragte så de næste 5 år på latinskolen, indtil en realeksamen satte slut på den skolemæssige uddannelse. Jeg husker endnu, da

jeg var oppe i matematik. Nu har tal og jeg altid været to inkommensurable størrelser, og jeg syntes da heller ikke, at jeg gjorde det særlig godt ved tavlen.

Men da resultatet forelå, kom lektor Kjær ud på gangen og sagde: »Arne, må jeg trykke dig i hånden«.

»Hvorfor dog det?« spurgte jeg. »Jeg synes da ikke, jeg klarede det særlig godt«.

»Nej, men du er den første elev, jeg har haft, der fik tg kryds i matematik både til mellemskoleeksamen og real-eksamen!«

Anderledes godt gik det i historie, hvor vi havde den respektindgydende lille rektor V.S. Lauritsen, der kun havde én arm, nemlig den venstre, men den kunne han til gengæld også benytte så virtuost og lynhurtigt, at en øretæve fra ham kunne få selv den største elev til at ryge gennem rektorværelset. Han havde selv skrevet den samfundshistorie, vi skulle lære, og vi skulle absolut lære den. For, som han sagde, i den står der ikke ét overflødigt ord, så I har at kunne den udenad. Det gjorde vi så og fik næsten alle rent ug til eksamen. Om vi forstod indholdet af bogen betød mindre.

Emmy Moes, vores sanglærer, var vi alle dybt forelskede i. Mit platoniske forhold til hende gik imidlertid i vasken. Skæbnen ville, at jeg en dag fik en byld bagi, og den var så smertende, at jeg måtte gå til hende og forklare min ømtålelige situation. Hun fik fluks fat i skolelægen. Jeg blev lagt på maven på en divan på inspektørkontoret. Frk. Moes trak mine bukser ned, holdt mine balder fra hinanden, og lægen gjorde et lynhurtigt men forløsende snit. Siden den tid havde jeg vigende øjne, når hun så på mig.

Fr. Ingerslev var et kapitel for sig. Ham havde vi i tysk, og han er årsag til, at jeg den dag i dag i søvne kan sige »Durch, für, gegen, ohne, wieder, um - kennst du nicht Akkusativ, bist du wirklich dumm«. (Bogstaveringen garanterer jeg dog ikke for). Han havde en airedaletterier, som jeg af en eller anden grund fik til opgave at hente. Samtidig skulle jeg have hans barbergrej med, for han ville ikke risikere at besmitte sin hud med barberens egne sager. Den hund glemmer jeg aldrig. Den var glubsk og modbydelig, men han pålagde mig, at jeg blot skulle sige »Op til far, op til far«, så mens jeg skrækslagen vandrede med den fra Roarsvej, ad Violstræde og Weysegangen op

Således så katedralskolens lærerkollegium ud i 1948.

til skolen, råbte jeg ustandselig til undren for mange »Op til far, op til far«. Min indsats gjorde imidlertid, at jeg fik ret pæne tyskkarakterer, selv om tysk absolut ikke var min stærke side.

Men den bedste af dem allesammen var alligevel Rasch-Hansen, vores fysiklærer. Han er vist den mest håbløse pædagog men samtidig et af de mest prægtige mennesker, jeg har mødt.

Når der var gået 11 måneder af skoleåret, var vi kun kommet gennem det første par sider af fysikbogen, for han havde alt muligt andet mellem himmel og jord at fortælle os - og det var måske slet ikke så galt.

De mange, mange sidste sider blev læst i lyntempo, og så blev vi sendt ud af skolen, ikke ret meget klogere på fysik men til gengæld belæsset med adskillige ord om livsvisdom. Jeg vil altid huske en af hans replikker:

»Når I kommer ud i livet, børn, er der én ting, I skal huske på. Nemlig, at der altid er én idiot mere, end man selv tror!«.

En af de store gamle

En dag i oktober 1912 - i fem hundrede året for dronning Margrethes død - stod der på en lav platform midt i hovedskibet i Roskilde Domkirke en smuk gammel mand. I et levende og naturligt foredrag skildrede han den store dronning i hendes forhold til Roskilde by og kirken.

Det var den næsten 87-årige professor Jacob Kornerup, der holdt hovedtalen ved Historisk Samfunds mindefest. Lige så meget tilhørerne måtte beundre den åndelige kraft, der gjorde det muligt at holde et stort foredrag, lige så meget kunne de glæde sig over foredragsholderens person. Hans fint formede hoved med det fyldige hvide hår og det lille franske hageskæg.

Med små karakteristiske træk med hovedet ligesom sendte han ordene fra sig.

Sådan skildrer en anden af Roskildes lokalhistorikere, Arthur Fang, i sit to binds værk om Roskilde sin forgænger, Jacob Kornerup, som Fang, der i år ville være blevet 100 år, og som i 1912, for 70 år siden, var 30-årig Roskilde-journalist. Arthur Fangs linjer om Kornerup får mig til at mindes første gang, jeg mødte Fang. Det var i sommeren 1944, da jeg som 17-årig journalistelev blev sendt ud på den opgave at referere Historisk Samfunds udflugt til Brøndbyerne. (Udflugtsmulighederne var jo ikke overvældende i besættelsens sidste år).

I 1944 var Arthur Fang 62 år, og jeg kan endnu se den lille mand med sin uundværlige stok træde op, ikke på en platform, men på en eller anden forhøjning ved en kirke og fortælle om den og egnens historie. Hvad han sagde, husker jeg ikke et ord af i dag, men det, han sagde, var så inspirerende og engageret, at man med ét vidste, at her stod man overfor en mand, der vidste, hvad han talte om, elskede at tale om, og virkelig kunne tale om, nemlig Roskilde og dens omegns historie.

Nu er Arthur Fang ikke mere, men i anledning af 100

året har hans datter og efterfølger på det lokalhistoriske felt, bibliotekar Lotte Fang, i en montre i Roskilde Biblioteks udlånssal arrangeret en lille mindeudstilling, som det er værd at besøge. Da jeg var der i går, kunne jeg med stolthed konstatere, at jeg stadig kunne læse hans krage-tæer. Han skrev alting i hånden, og han var meget omhyggelig med sine manuskripter, så de ofte blev skrevet om - altid i hånden - tre gange - inden han fandt dem gode nok. Det siger sig selv, at han var en skræk for mange af byens typografer, men de gamle af slagsen syntes ligefrem det var en sport at stave sig igennem hieroglyfferne og nå et resultat, som han kunne anerkende.

Nu skal man ikke tro, at Arthur Fang var en spindel-vævsindhyllet oldgransker. Nej, han var et blodrigt og levende menneske, hvis sprog jeg altid har misundt ham. Som den mand dog kunne skrive, malende i sprog, som hans gode ven, kunstmaleren L. A. Ring, beskrev byen i billeder.

Hans tale var ikke mindre farverig, og han kunne komme med en ed, så man skulle forsværge, at en så pæn, gammel herre kunne få sådanne ord over sine læber. Lad mig derfor slutte denne yderst mangelfulde beskrivelse af en lille mand i højde, men en stor mand i ånd og hjerte med følgende episode:

Da Arthur Fang stod foran at fylde 85 eller 90 år, mødte jeg ham på gaden, og jeg spurgte venligt, om hvad han ville sige til et interview i DAGBLADET, som han iøvrigt gennem et par generationer var en flittig leverandør til. Som den gamle, erfarne journalist, han var, svarede han:

- Der skal ikke stå én linje. Jeg ved jo, at når journalister kigger arkiverne igennem og opdager, at en olding har fødselsdag, siger de: »Hvad fanden er den gamle idiot ikke død endnu!«

Arne Jensen er journalist ved Dagbladet i Roskilde, og denne bog indeholder et udvalg af hans artikelserie »JENSEN'S HJØRNE«, der har været bragt i Dagbladet gennem de sidste år.

Artiklerne stammer fra et righoldigt liv i Roskilde, hvor Arne Jensen har lært byen og dens borgere at kende på en mængde forskellige måder. Artiklerne er krydret med mange anekdoter og personlige oplevelser - og er på denne måde med til at skrive en slags byhistorie, om en provinsby, der fik vokseværk gennem 40'-, 50'- og 60'erne, men hvor livet alligevel gik sin vante gang.

I bogen omtales en mængde kendte borgere i Roskilde med Arne Jensens diskrete humor.

BOM